

Szwankowska, Hanna

Sprawozdanie z działalności Towarzystwa Miłośników Historii za rok 1969

Przegląd Historyczny 61/3, 536-539

1970

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

SPRAWOZDANIE
Z DZIAŁALNOŚCI TOWARZYSTWA MIŁOŚNIKÓW HISTORII ZA ROK 1969

Liczba członków Towarzystwa na koniec 1969 r. wynosiła 709 osób. W roku sprawozdawczym przyjęto 43 nowych członków, 5 osób zmarło, 11 skreślono (na własną prośbę i wobec wyjazdu za granicę). Większość członków stanowią historycy: pracownicy naukowcy, wojskowi, nauczyciele, archiwiści i miłośnicy historii.

Główną formą działalności były zebrania naukowe i akcja wydawnicza. Odczytów, spotkań i innych imprez Towarzystwo zorganizowało 38; jeżeli idzie o zainteresowanie poszczególnymi dziedzinami i okresami historii to liczba zebrań przedstawiała się następująco: historia do końca XV w. — 1 zebranie, historia XVI—XVIII w. — 1, historia XIX w. — 4, historia XX w. — 19, historiografia — 3, archiwistyka-heraldyka — 3, inne — 4, filmy — 2, wycieczki — 2. A więc nadal, tak jak od kilku lat, główne zainteresowanie skupia się nad problemami historii najnowszej.

Towarzystwo Miłośników Historii pracowało w roku sprawozdawczym w 6 sekcjach. Były to: Sekcja Archiwalna (przewodnicząca dr I. Sułkowska-Kuraś), Sekcja Historii Mazowsza (przewodniczący prof. dr A. Wolff), Sekcja Historii Najnowszej (przewodnicząca dr T. Monasterska), Sekcja Historii Warszawy (przewodniczący dr J. Kosim), Sekcja Historii Wojskowej (przewodniczący ppłk doc. dr L. Ratajczyk), Sekcja Krytyczna (przewodniczący doc. dr K. Groniowski).

Sekcja Historii Warszawy w roku sprawozdawczym, podobnie jak i w latach ubiegłych, prowadziła najbardziej ożywioną działalność. Zorganizowała 11 odczytów (5 własnych, 6 wspólnie z Pracownią Dziejów Warszawy IH PAN). Tematyka zebrań była dość różnorodna: od dziejów herbu Warszawy do zagadnień odbudowy po ostatnich zniszczeniach; ilościowo przeważał wiek XX. Prócz tego odbył się pokaz filmów o tematyce warszawskiej, dyskusja nad ekspozycją „Powstanie Warszawskie” w Muzeum Historycznym, połączona z filmem, pierwsze z planowanej serii spotkań: „Warszawiacy dnia niecodziennego” — o wyprawach wysokogórskich — w połączeniu z pokazem filmowym, a także wycieczka na pole bitwy pod Raszynem w 160 rocznicę (nieudana na skutek złej pogody). Sekcja zorganizowała doroczną, czwartą już, konferencję varsavianistów; z inicjatywą i działalnością Sekcji wiąże się również praca Komitetu Redakcyjnego „Biblioteki Wiedzy o Warszawie”, o czym dalej.

Systematycznie i owocnie pracowała Sekcja Historii Wojskowej, która zorganizowała 7 zebrań oraz bardzo udaną podróż historyczno-wojskową. Tematyka odczytów związana była z planem wojny obronnej Polski w 1939 r. i działaniami II wojny. Podróż historyczno-wojskowa objęła północną część województw warszawskiego i olsztyńskiego: pola bitwy pod Mławą i Grunwaldem, kwatery Hitlera w Gierłozu pod Kętrzynem, a także zamki obronne w Działdowie, Olsztynie, Kętrzynie i Reszlu.

Sekcja Historii Najnowszej prowadziła bardziej ożywioną działalność w I półroczu; zorganizowała łącznie 6 odczytów. Podobnie jak w roku poprzednim, zainteresowania swe skupiła nad dziejami Polski i Europy lat 1918—1939.

Sekcje: Historii Mazowsza i Krytyczna zorganizowały po dwa zebrania — głównie dyskusje nad ostatnimi interesującymi pozycjami książkowymi.

W związku z trudnościami organizacyjnymi oraz niemożnością zapewnienia

frekwencji na zebraniach Sekcji Archiwalnej Zarząd powziął decyzję współpracy z Oddziałem Warszawskim Stowarzyszenia Archiwistów Polskich, rezygnując z utrzymania Sekcji. W wyniku tej współpracy zorganizowano 1 zebranie: „Archiwa Państwowe w 25-leciu PRL”.

Zarząd postanowił nie reaktywować Sekcji Historii Powszechnej uważając, że podział historii na dzieje Polski i innych krajów jest przestarzały. Tematyka dotąd uważana za dzieje powszechne będzie uwzględniana na zebraniach TMH w istniejących Sekcjach.

Frekwencja na zebraniach Sekcji była różna: najczęściej 20—30 osób, niektóre odczyty lub imprezy zgromadziły około 100 osób, kilkakrotnie — z przyczyn od Towarzystwa niezależnych — była bardzo niska.

Tzw. zebrań plenarnych Towarzystwo zorganizowało 4, nie licząc zebrania walnego, które nie było połączone z odczytem.

Prace badawcze nad dziejami Warszawy nie były prowadzone w ramach organizacyjnych Towarzystwa wobec przejścia Komisji Badań Dawnej Warszawy do Muzeum Historycznego (decyzja Wydziału Kultury PRN).

Natomiast rozwijała się pomyślnie działalność wydawnicza Towarzystwa: druk serii popularno-naukowej „Biblioteka Wiedzy o Warszawie” oraz monografii w serii „Biblioteki im. Tadeusza Korzona”. Komitet Redakcyjny serii „Biblioteki Wiedzy o Warszawie” (M. Drozdowski, M. Nietyksza, H. Kiepuska, R. Kołodziejczyk, J. Kosim, H. Szwanowska) prowadził intensywne prace organizacyjne i redakcyjne. W 1970 r. ukazały się 3 pozycje: Andrzeja Zahorskiego „Warszawa osiemnastowieczna”, Adama Kerstena „Warszawa epoki Jana Kazimierza”, Janusza Durki „Sylwetki robotników warszawskich na przełomie XIX i XX w.”. W opracowaniu redakcyjnym znajdują się pozycje: Janiny Kulczyckiej-Saloni „Życie umysłowe Warszawy postycziowej (1863—1892)”, Ireneusza Ihnatowicza „Obyczaj burżuazji warszawskiej XIX w.”, Zdzisława Libery „Życie literackie Warszawy w czasach Stanisława Augusta”, Eugeniusza Szwanowskiego „Teatr stolicy do 1939 r.”, Władysława Rostockiego „Urzednicy Warszawy, ich życie i praca w Księstwie Warszawskim i Królestwie Polskim do 1831 r.”. Dzięki poparciu Gospodarczego Instytutu Wydawniczego, oddano do produkcji w serii „Biblioteki im. T. Korzona” monografię firmy „Pluton” M. Tarasiewicza. Następne tomy do obu serii są w przygotowaniu. Ukazały się 4 numery „Przeglądu Historycznego” o objętości 73,5 ark. wyd.

Sekcja Historii Warszawy zorganizowała 10 czerwca doroczną IV konferencję warsawianistów w Wilanowie; zorganizowała ją przy współudziale Wydziału Kultury Stołecznej Rady Narodowej i Towarzystwa Przyjaciół Warszawy. Na konferencji dyskutowano nad referatem „Koncepcja syntezy dziejów Warszawy” prof. dra Andrzeja Zahorskiego i doc. dra M. M. Drozdowskiego. Uczestniczyło 90 osób — przy bardzo ożywionej dyskusji — a Muzeum w Wilanowie udostępniło uczestnikom zwiedzenie pałacu i Muzeum Plakatu. Na konferencji wręczono dyplomy honorowe za najlepsze *varsaviana* roku, wytypowane przez jury, w skład którego wchodził również przedstawiciel Zarządu Towarzystwa Przyjaciół Warszawy. Wydział Kultury Prezydium Rady Narodowej m.st. Warszawy umożliwił wykonanie dyplomów i wręczenie laureatom pamiątkowych grafik.

Wyróżniono następujące *varsaviana*: J. Cegielski — „Stosunki mieszkaniowe w Warszawie w latach 1864—1964”, Warszawa 1968; I. Dudek, G. Gontarski, J. Kikolska, A. Mijakowski, E. Zdanowicz — „Warszawa wśród dużych miast świata”, wyd. GUS, Warszawa 1969; M. Cieplewicz — „Obrońca Warszawy we wrześniu 1939. Wybór dokumentów wojskowych”, Warszawa 1968; A. Szczypiorski — „Od Piotra Drzewieckiego do Stefana Starzyń-

skiego" (Gospodarka komunalna m. st. Warszawy w latach 1915—1939), Wrocław 1966; St. Lam — „Życie wśród wielu" (dyplom wręczono doc. drowi A. Lamowi).

Na uroczystym zebraniu plenarnym Towarzystwa dnia 9 grudnia 1969 r. zostały wręczone dyplomy członków honorowych Polskiego Towarzystwa Historycznego prof. drowi Stanisławowi Arnoldowi i dyr. Henrykowi Altmanowi.

Willa „Arkadia" w Kazimierzu Dolnym była nadal dzierżawiona przez Związek Nauczycielstwa Polskiego. Koncepcja przebudowy willi na ośrodek szkoleniowo-wypoczynkowy nie uzyskała aprobaty władz konserwatorskich. Sprawa remontu uległa więc zawieszeniu. Pięć miejsc dla członków TMH było wykorzystanych w okresie letnim.

Skład Zarządu w roku sprawozdawczym:

Prezes	— prof. dr Janusz Woliński
Wiceprezesi:	prof. dr Andrzej Wyczański doc. dr Marian M. Drozdowski
Skarbnik	mgr Andrzej Janowski
Sekretarz	mgr Hanna Szwankowska
Członkowie:	doc. dr Krzysztof Groniowski dr Jerzy Holzer dr Jan Kosim dr Jan Molenda dr Teresa Monasterska dr Maria Nietyksza mgr W. Nowakowski ppłk doc. dr Leonard Ratajczyk mgr Henryk Rutkowski kustosz Adam Słomczyński prof. dr Adam Wolff doc. dr Andrzej Wyrobisz
Komisja Rewizyjna:	mec. Jerzy Dunin doc. dr Antoni Mączak płk mgr Tadeusz Rawski doc. dr Michał Wąsowicz mgr Hieronim Weiss

Hanna Szwankowska

*

Dla uczczenia 25-lecia Polski Ludowej Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych wydała kolejną pozycję informacyjno-źródłową, omawiającą materiały obrazujące rozwój ludowego państwa polskiego. Tytuł tego wydawnictwa brzmi: „Rady narodowe w latach 1944—1950. Informator o materiałach źródłowych przechowywanych w archiwach PRL". Informator został opracowany w wyniku kwerendy przeprowadzonej w archiwach państwowych.

Wydawnictwo składa się z dwóch zasadniczych części:

Część pierwsza zawiera alfabetyczne wykazy zespołów akt wojewódzkich, po-

wiatowych i miejskich rad narodowych z lat 1944—1950 przechowywanych w archiwach państwowych. Zespoły te w całości dotyczą działalności rad narodowych i dlatego nie uwzględniono ich w drugiej tematycznej części wydawnictwa. Na szczególną uwagę zasługują rejestry protokołów inauguracyjnych posiedzeń wojewódzkich rad narodowych. Informacje o tym, według jakich grup rzeczowych zgromadzone zostały materiały archiwalne pozostałe po działalności rad, znajdują badacze we wstępach do inwentarzy książkowych tych zespołów.

Materiały do działalności rad narodowych występujące w innych zespołach archiwalnych są zebrane w drugiej części wydawnictwa.

Kwerendą objęto 227 zespołów akt przechowywanych w archiwach podległych Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych oraz w Centralnym Archiwum Wojewódzkim. Uwzględniono przede wszystkim zespoły urzędów wojewódzkich, starostw, organizacji społecznych i oświatowych, organizacji przedsiębiorstw gospodarczych oraz formacji wojskowych.

Materiały źródłowe dotyczące działalności rad narodowych, podane w formie regestów, podzielono na 29 grup tematycznych. A oto niektóre z nich: konstituowanie się rad narodowych, współpraca rad z wojskiem, organami bezpieczeństwa, z organizacjami politycznymi i społecznymi, Referendum Ludowe i wybory do sejmu (1947 r.) oraz całokształt działalności związanej z organizacją gospodarki narodowej, oświaty, kultury, zdrowia i opieki społecznej. W grupach tych wyodrębniono zagadnienia takie, jak: odbudowa kraju, reforma rolna, repatriacja, zagospodarowanie Ziemi Zachodnich i Północnych.

Część drugą uzupełnia indeks zespołów akt, w których przeprowadzono kwerendę archiwalną.

Informator obejmuje całość materiałów archiwalnych dotyczących działalności rad narodowych, a więc w zakresie życia politycznego, gospodarczego, społecznego i kulturalnego, w zaraniu kształtowania się władzy ludowej na ziemiach polskich.

Wydawnictwo wstępem zaopatrzył prof. dr Jerzy Starościak.